

Nuh'un Güvercini Geri Dönüyor – Türkiye, Ermenistan, ve Soykırım Tartışması

Özet

1915'te Anadolu'daki Ermenilerin uğradığı kıyım ve bunun bir soykırım teşkil edip etmediği sorunsalı kadar hiçbir mesele Türk-Ermeni ilişkilerini zedeledi. Uluslararası arenada soykırımın tanınmasına karşı verilen mücadele, Türk dış politikasında merkezi bir yer aldı. Soykırım ve dolayısıyla geleneksel anavatanlarının bir kısmının kaybı ise, Ermeni ulusal kimliğinin belirleyici bir unsuru oldu.. İki ülke arasında halihazırda diplomatik ilişki yok. Aralarındaki sınır hala kapalı. Yakın zamanda, her iki tarafın iktidarlarının sergilediği adımlar sonucunda uzlaşmanın ilk işaretleri belirdi. Fakat, ilişkilerin normalleşmesi için her iki taraftaki derin önyargıların giderilmesi gerekecek.

Türkiye son yıllarda AB'ye giriş sürecinin de etkisiyle anayasa reformu ve sivil alanda milli güvenlik kurumunun da rolünü azaltarak ciddi bir değişim süreci yaşadı. Demokratikleşme sayesinde Türkiye'de ilk defa Ermeni sorunu ile ilgili açık tartışma mümkün oldu. Resmi Türk tarihine göre, asıl saldırgan Osmanlı'nın isyankar Ermeni nüfusu idi ve 1. Dünya Savaşı sırasında Ruslarla birlik olarak kendi yıkımlarını kışkırttı. Bu resmi duruşu sorgulayanlar hain damgası yedi ve hüküm giyme tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Fakat, 2000 yılından beri, Türk sivil toplumu Osmanlı Ermenilerine yeni bir açıdan bakmaya başladı ve bu süreçte birçok tabuyu yıktı.

Yine aynı süre içerisinde, Türkiye dış politikası köklü değişikliklere uğradı. 'Komşu ülkelerle sıfır sorun' ilkesi çerçevesinde, mevcut Türk hükümeti bir dizi uzun süreli anlaşmazlığı çözmek için kolları sıvayarak Türkiye'nin bölgesel ve uluslararası arenadaki pozisyonunu pekiştirdi. Şu güne kadar, Ermenistan bu vizyonun dışında kaldı. Türkiye'nin Ermeni soykırımının uluslararası arenada tanınmasına direnci ise hatırı sayılır derecede politik sermaye yatırımı ile devam ediyor.

Ancak, Türkiye'nin galip gelemediği bir mücadele bu. 1915 soykırımını anma yasa tasarıları Türkiye'nin yakın müttefiklerinin çoğu de dahil olmak üzere, 20'den fazla ülkede kabul edilmiş durumda. Yeni ABD Başkanı ve yönetimindeki üst düzey şahısların çoğunun seçimden evvel basın nezdinde Ermeni soykırımını tanımasıyla, ABD'nin bu kervana katılması an meselesi olabilir. Buna rağmen, çoğu Türkün düşüncesinin aksine, bütün bunlar Türk karşıtı duyguların işareti ya da Ermeni diasporasının eforlarının bir ürünü değil. Her şeyden önce, soykırımı tanıma yönünde giderek artan eğilim, bilim adamları ve hukuki uzmanlar arasındaki evrim geçiren anlayışı yansıtıyor. Günümüzdeki fikir birliği, 20. yüzyıl boyunca dünyanın hemen hemen her köşesinde birçok kereler soykırım –belli bir ulusal ya da etnik grubu tamamen ya da kısmen yok etmeye kalkışma– yapıldığı yönünde. Soykırım çalışmaları alanındaki itibarlı bilim adamları arasında 1915'te Ermenilerin başına gelenin soykırım olduğundan şüphe duyanı hemen hemen hiç yok. Bununla birlikte, günümüz

Türkiyesinin yüz yıla yakın zaman önce işlenen soykırım suçundan yasal olarak sorumlu olmadığı da gün gibi ortada – ayrıca soykırımın tanınması varolan Türkiye-Ermenistan sınırına dair herhangi bir revizyona yol açmayacak.

Bugünlerde Ermeniler arasında da yoğun bir tartışma sürmekte. On yıllardır, Türk karşıtı duygular ve „Büyük Ermenistan“ hayalleri hem Ermenistan devleti hem de diaspora içerisinde birçok Ermeniye etrafında toplayan bir tema oldu. Ancak 1990’ların başından beri tarihi toprakların yeniden elde edilmesine dair yayılmacı arzular, kapalı sınırlardan izole olmuş ve denize çıkışı olmayan Ermenistan Cumhuriyeti için stratejik mecburiyet olarak Türkiye ile ilişkileri geliştirmeyi savunan daha pragmatik resmi yaklaşımla yarışmak durumunda kaldı. Ermeni hükümetleri birbiri ardına Türkiye ile ilişkilerin ön şartlar bulunmaksızın normale dönmesi çağrısında bulundu. Bugün Ermeniler bir seçimle karşı karşıya: ya Türkiye’ye ezeli düşman olarak bakma, ya da bir gün Avrupa Birliği’yle sınır paylaşma umuduyla, batıdaki komşuyla ilişkileri yeniden kurma.

Bu her iki ülke için de kritik bir dönem. Diplomatik ilişkileri düzeltme ve sınırı yeniden açma, uzlaşma yolunda emeklemek de olsa, her iki taraftaki uç görüşleri kenara iterek daha akılcı ve ölçülü bir tartışmayla yola devam etmeyi sağlayabilir. Türkiye, yurt içinde ve yurtdışında Ermeni soykırımı ile ilgili tartışmaları bastırmaya çalışmayı bırakmalı. Ve Türkiye ile yakın ilişkileri olan başka ülkeler de 1915 olaylarını soykırım olarak tanırsa , ki mümkündür, aşırı tepki göstermekten kaçınmalı. Ermeniler de, kendi adlarına, soykırımın tanınmasının bir yüzyıla yakın süredir geçerli olan ülke sınırlarını değiştirmek için asla zemin hazırlamayacağını kabullenmeli.